

Evoluția demografică a orașului București de la Unirea Principatelor Române până în zilele noastre

Dezvoltarea comerțului după pacea de la Adrianopole (1829), când se desființează monopolul turcesc asupra Principatelor Române și comerțul devine liber, atrage după sine aglomerări de populații în așezările urbane, și îndeosebi în principalele orașe ale Țării Românești precum și în unele porturi dunărene.

Acest proces de aglomerare a populației, în orașe, s-a amplificat, mai ales, în a doua jumătate a secolului XIX-lea, ca urmare a intensificării comerțului și a dezvoltării meșteșugurilor. Cu dezvoltarea capitalismului în România, după Unirea Principatelor, după anul 1859, populația orașului sporește continuu. Creșterea numărului de locuitori, în a doua jumătate a sec. XIX, în orașe, s-a produs atît prin imigrarea unor locuitori din satele așezate în împrejurimile centrelor urbane, cît și prin stabilirea a unei însemnate părți a populației venite de peste Carpați. Din „datele” recensămîntului din 1899 rezultă că 24% din populația Munteniei¹ și 12% din aceia a Olteniei este formată din locuitori veniți din Transilvania².

În acest sens la recensămîntul din 1899, ca să dăm cîteva exemple, s-a constatat că, în județele Ilfov peste 73% din populație era venită din Transilvania; în județul Brăila 40%, în Prahova 22,5%. Reședințele acestor județe, orașele București, Brăila și Ploiești la care se adaugă Craiova și Galați, care au jucat cel mai important rol în producția meșteșugărească și în comerț, începînd cu a doua jumătate a secolului XIX, au fost centrele care au atras un mare număr de oameni.

Creșterea medie anuală a populației orașului București în perioada 1859—1899 de 31,3%, nu s-a putut realiza decît pe seama imigrărilor de populație, deoarece în perioada anilor 1866—1878 sporul natural a cunoscut un deficit de 15.600 persoane; între anii 1878—1889 sporul natural al orașului București a fost de numai 3%, iar în perioada anilor 1889—1899 de aproximativ de 5,8%².

¹ Biji Mircea: Descălecate ardeleni în vechiul regat în lumina recensămîntelor din 1899 și 1930, în *Recensămîntul General al României*.

² Sîrbu Gr.: *Căile de creștere numerică a populației orașelor mari din R.P.R.* Revista de statistică, nr. 5, anul 1961.

La începutul secolului XIX, după date estimative pe baza hărții rusești din 1835³. În Țara Românească trăia o populație de peste 1.478.000 locuitori⁴.

Numai 10,2% din această populație locuia în orașe și țirguri, restul de 89,8% trăia în mediul rural. Dacă urmărim evoluția demografică a orașului București, în raport cu celelalte orașe, constatăm că marea majoritate a orașelor și țăirgurilor erau mici, multe din ele sub 1000 de locuitori. Numai 5 orașe: București, Ploiești, Craiova, Galați și Brăila depășeau 5.000 de locuitori. În ele trăiau peste 93.600 persoane, adică mai mult de jumătate (61,8%) din populația urbană. Toate celelalte centre urbane erau simple țirguri în care schimbul de produse juca rolul principal în dezvoltarea lor economică.

Schimbările intervenite în structura economică, în deceniile 3—4 ale sec. XIX prin intensificarea comerțului, dezvoltarea, în continuare, a meșteșugurilor, creșterea producției agricole și apariția unor industrii ușoare meșteșugărești, pe scară mai largă, au dus într-altele la creșterea mai rapidă, a numărului populației în orașe și la o evoluție mai accentuată a unor centre urbane.

Astfel, fixarea capitalelor la toate județele mărginite de Dunăre, în orașele așezate pe malurile acestui fluviu, ca să se poată supraveghea mai bine hotarele de sud ale țării, a fost factorul principal care au făcut ca, în scurt timp, numărul populației acestor orașe, devenite centre județene, să crească foarte mult în comparație cu ceea ce fuseseră pînă atunci, deoarece în ele începe să se dezvolte o viață economică mai intensă.

De asemenea trasarea unor linii de circulație care aveau să lege Bucureștiul — capitala țării — cu Orșova prin Pitești—Slatina—Craiova—Turnu Severin; cu Brașov pe valea Prahovei și cu Moldova prin Buzău, Rîmnicu Sărat, Focșani a făcut ca orașul să se dezvolte, sub aspect demografic, mult mai rapid și o dată cu el toate așezările ce se găseau de-a lungul acestor căi.

În această perioadă Bucureștiul înregistrează creșteri mari în numărul populației. Fiind capitala țării și avînd Giurgiul ca un avantpost la Dunăre, care lucrează, acum mai mult pentru el, începe să se dezvolte atît sub aspect economic, cît și social-politic mult mai repede, în comparație cu celelalte orașe.

Spre București se îndreaptă acum, din ce în ce mai mult, atît comercianți, meseriași și oameni de afaceri din întreaga țară, cît și din unele state din Europa Centrală, ca și un număr mare de agricultori din satele din împrejurimi în cît, la 1859, populația Bucureștiului depășise 100.000 de locuitori. La 1859, anul Unirii Principatelor Române, peste 35% din populația urbană, din sudul țării era concentrată în orașul București. Datorită mișcării continuă a populației, în secolul XIX, de la sate la orașe dar și a sporului natural, populația orașelor, așezate între Carpați

³ Datele sînt extrase din lucrarea profesorului C. C. Giurescu: *Principatele Române la începutul secolului XIX*, București, 1937.

⁴ În harta rusească de la 1835 este prezentat numărul de familii, pentru fiecare localitate, și tot sub această formă sînt înscrise și datele în lucrarea profesorului C. C. Giurescu. Pentru a afla populația probabilă s-a înmulțit numărul de familii cu cifra 3 considerată ca o medie pentru vremea aceea.

și Dunăre ajunsese la peste 740.500 locuitori, ceea ce înseamnă o creștere de peste 2 ori mai mare față de anul 1859.

Ca urmare, populația urbană reprezenta, la sfârșitul secolului XIX (1899) 19% din cei 3.903.000 locuitori ai teritoriului țării dintre Carpați și Dunăre.

În acest concurs demografic, populația orașului București ajunge de la 121.731 locuitori în anul 1859, la 276.178 în anul 1899.

În secolul XX creșterea numărului populației orașelor este mult mai mare decât în a doua jumătate a secolului XIX (47% față de 29%); acest lucru a făcut ca raportul dintre populația urbană și rurală să fie într-o continuă schimbare în favoarea populației urbane. În secolul XX pe lângă factorul migratoriu care a jucat principalul rol în creșterea populației, s-a adăugat, la orașul București, înglobarea unor localități din apropierea lui ca urmare a extinderii orașului, în acest fel numai în anul 1930 au fost trecute la orașul București localitățile care totalizau 61.700 locuitori. La aceste fapte s-au adăugat, evident, și sporul natural al populației.

Dar cu privire la creșterea numărului populației urbane inclusiv — a orașului București, se disting trei perioade — în secolul XX⁵.

I. Perioada 1899—1941 cînd populația înregistrează, în general, o creștere lentă, fără salturi.

II. Perioada 1941—1948 cînd creșterea populației urbane este foarte mică și multe din principalele centre au scăderi însemnate în numărul locuitorilor lor.

III. Perioada 1948—1969, perioada epocii socialiste, cînd se înregistrează cele mai mari creșteri în populația urbană, datorită dezvoltărilor economice a tuturor centrelor și trecerea în rîndul orașelor al unor localități industriale, sau centre cu funcțiuni administrativ politice. În prima perioadă la orașul București creșterea medie anuală a populației pînă în 1941 a fost de 62%; în perioada anilor 1941—1948 Bucureștiul cunoaște o creștere de numai 7% cea ce înseamnă circa 7.000 locuitori pe an; cel mai mic spor înregistrat în secolul nostru.

În perioada a 3-a, perioadă după 1948, perioada epocii socialiste, cînd se pornește la reconstrucția orașelor și industrializarea socialistă a țării, populația urbană în general și București în special înregistrează creșteri, medii, anuale, deosebit de mari datorită sporului natural ridicat cît și sporului migratoriu.

Între anii 1948—1969 sporul mediu, anual, al populației orașelor între Carpați și Dunăre — a fost de 31,2% adică de peste 15 ori mai mare decât în perioada anilor 1941—1948. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în orașele în care s-au dezvoltat însemnate ramuri industriale și care au atras un număr mare de forță de muncă. Pe ansamblu orașelor, cea mai mare creștere a numărului populației, totale, o cunoaște, evident, orașul București cu peste 415.000, locuitori ceace reprezintă un spor anual de 19%. Aportul cel mai însemnat în această perioadă

⁵ Dragoș Bugă, *Dezvoltarea orașelor dintre Carpați și Dunăre în sec. XIX și XX* (teză de doctorat în manuscris).

la avut mișcarea migratorie. După anul 1949 s-au stabilit în București peste 350.000 de locuitori veniți din toate părțile țării.

Orașul București centrul urban, datorită rolului pe care-l deține, de la Unirea Principatelor acela de capitală a țării, cu funcții predominante în viața economică și socială politică a poporului nostru a cunoscut cele mai mari creșteri ale numărului de locuitori atât în secolul XIX cât și în secolul XX.

La totalul populației urbane dintre Carpați și Dunăre [adică raportat la orașele așezate în Oltenia și Muntenia], Bucureștiul deține azi 45,5% din populație.

În încheierea prezentării pe care o facem cu privire la orașul București ne oprim cu câteva considerații, la imigrările, care s-au produs aci. Orașul București a atras, cum era și firesc, cel mai mare număr de populație din toate regiunile țării.

Din cei peste 1.366.600 locuitori pe care-i numără București la recensământul din 1960 numai cca 36,8% sînt localnici, adică în cifră rotundă 502.800 locuitori, iar restul de 63,2% adică peste 863.800 sunt veniți în București în diferite perioade.

Peste 363.000 locuitori s-au stabilit în București înainte de 1944; iar circa 460.000 după această dată (pentru un număr de 39.800 locuitori ai Bucureștiului nu se cunoaște data stabilirii lor în capitală).

Cel mai mare flux de populație, spre București, este înregistrat în perioada industrializării socialiste⁶.

Cea mai mare proporție, în creșterea numărului populației orașului București, o are Muntenia. Din cei peste 863.000 locuitori stabiliți în București, din întreaga țară, aproape jumătate — 416.300 (48%) sunt veniți din Muntenia; iar dintre aceștia mai mult de jumătate (aproximativ 220.000) sunt veniți din zona de cîmpie a acestei provincii, zonă mai puțin industrializată, în comparație cu alte regiuni ale țării.

Transformarea socialistă a agriculturii și îndeosebi mecanizarea muncilor agricole, care în zona de cîmpie s-a extins pe toată suprafața ei, au făcut ca un număr important de brațe de muncă să rămână disponibile.

Multe dintre brațele disponibile s-au îndreptat spre marile uzine și șantiere ale Capitalei.

Așa se explică, de ce numai după anul 1950 s-au stabilit în București, din zona de cîmpie a Munteniei, peste 110.000 locuitori.

Moldova ocupă locul doi, în privința aportului pe care l-a avut la creșterea populației orașului București. Din această parte a țării sunt veniți în București peste 133.600 locuitori (15,7%); urmează Transilvania cu peste 103.000 locuitori (12%), Oltenia cu aproape 87.000 locuitori (10%), Dobrogea cu circa 24.000 locuitori și Banatul cu aproape 13.000 locuitori. Acesta este aspectul demografic al Bucureștilor cercetat pe linia imigrărilor, după locul de proveniență al cetățenilor stabiliți în Capitală. În același sens Bucureștiul rămîne permanent, un centru de atracție pentru populația din toate provinciile României.

⁶ După anul 1950, de exemplu, s-au stabilit în capitală, în medie, anual, peste 22.300 locuitori.

Evolution démographique de la ville de Bucarest depuis l'union des principautés jusqu'à nos jours

RÉSUMÉ

Le développement du commerce dans les Pays Roumains après le traité d'Andrinople (1829) a attiré après soi aussi l'accroissement du nombre de la population dans les habitations urbaines.

Depuis 1859 la ville de Bucarest est devenue la capitale des „Principautés Unies” et, ensuite, après la première guerre mondiale, la capitale de la Roumanie connaît un développement démographique augmentant sans cesse. Le commerce et la vie politique créent les prémisses pour l'évolution positive de l'aspect démographique. A l'accroissement du nombre de la population de la ville de Bucarest contribue aussi le mouvement naturel de la population, mais aussi la migration vers la capitale de toutes les provinces historiques de la Roumanie.

On distingue surtout trois périodes d'accroissement du nombre de la population de la ville de Bucarest : 1859—1941 ; 1941—1948 et 1948—1968.

Sous le rapport numérique, la Valachie donne la plus grande proportion de migrations vers la Capitale. Après la Valachie se situent la Moldavie, ensuite la Transylvanie, suivant l'Olténie, la Dobroudja et le Banat, en moindre proportion.